

Nyhedsredaktør: HENRIK THOMSEN – udland@jp.dk

Det Arabiske Forår slår fortsat gnister

Så sent som i 2019 var verden vidne til store folkelige protester, som bunder i de samme problemer, der lå til grund for Det Arabiske Forår.

MARIE LOUISE ALBERS

International korrespondent

JETTE ELBÆK MARESSA

International korrespondent

marie.l.albers@jp.dk

jette.maressa@jp.dk

Her 10 år efter Det Arabiske Forår lever håbet fortsat om, at folkelige protester kan blusse op og føre til demokratiske forandringer i diktatoriske regimer.

Sådan siger flere eksperter, politikere og aktører, som var en del af de historiske protester, der tog sin begyndelse i Tunesien den 17. december 2010.

Her satte en ung frugtsælger ild til sig selv på et marked i byen Sidi Bouzid, hvilket i de efterfølgende dage og uger førte til massive protester flere steder i det nordafrikanske land. En måned senere flygtede diktatoren gennem 23 år, Zine al-Abidine Ben Ali, ud af Tunesien, og landet har siden bevæget sig i en mere demokratisk retning.

Oprøret spredte sig i 2011 til andre lande i Nordafrika og Mellemøsten, hvor også Egyptens præsident, Hosni Mubarak, og Libyens enehersker, Muammar Gaddafi, blev væltet.

Christian Friis Bach (R), der var udviklingsminister under Det Arabiske Forår, er én af dem, der spår, at der igen kan komme et oprør:

»Det tager generationer at opbygge et demokrati. Selv om mange lande er blevet diktaturer, vakte Det Arabiske Forår en selvbevidsthed. Hvis vi stille og roligt står fast på vores

værdier og støtter de kræfter, som vil demokrati og er tålmodige, så skal det nok komme,« siger han.

Journalist Hossam el-Hamalawy, som var med til at organisere protesterne i Egypten, siger, at egypterne har brug for at fastholde håbet, fordi de i dag lever i et jerngreb under præsident Abdel Fattah al-Sisi.

»Hvis der sker en revolution et andet sted i regionen, og den er en succes, kan det accelerere. Jeg har ikke opgivet håbet. Det, som vi stod op imod for 10 år siden, er der endnu,« siger han.

Ny bølge i 2019

Ekspert peger på, at Det Arabiske Forår slog gnister så sent som i 2019. Her foregik store folkelige protester mod autoritære regimer i lande som Algeriet, Sudan, Libanon og Irak. De mange revolter er dog for nuværende gået i sig selv som følge af coronapandemien.

»Flere betegnede det som en version 2.0 af Det Arabiske Forår. Det er en illustration af, at en folkelig mobilisering godt kan finde sted i fremtiden,« siger Morten Valbjørn, lektor ved Institut for Statskundskab ved Aarhus Universitet.

Han tilføjer, at han foretrækker at bruge betegnelsen »De Arabiske Revolter« og ikke »Det Arabiske Forår«, da der ikke var tale om ét samlet oprør i 2010-2011. Ordet »forår« antyder også, at der var tale om positive forandringer, hvilket var mere undtagelsen

Libanon var et af de lande, der i 2019 oplevede store folkelige protester, som flere har betegnet som en form for anden bølge af Det Arabiske Forår, der fandt sted i 2010-2011. Foto: Joseph Eid/AFP

end virkeligheden i de lande, hvor protesterne fandt sted, påpeger han.

Tunesien er i dag det eneste land, der fremhæves som en succeshistorie, og hvor revolutionen for alvor har ført demokratiske forandringer med sig.

»Det var forskellige oprør, dynamikker og udviklingsforløb fra land til land. Den pointe er meget vigtig i dag. Det er svært at give et entydigt svar på, om vi vil se nye protester, og om de kan udvikle sig. Det afhænger af, hvor man ser hen,« siger han.

Ahlem Chemlali, ph.d.-studerende ved Dansk Institut for Internationale Studier (Diis) med fokus på Nordafrika, ser også »flere paralleller« mellem de folkelige opstande i 2011 og de seneste års uro.

»De bunder netop i korrupsion, dårlige økonomiske forhold, høj arbejdsløshed, især blandt unge, og stigende dagligvarepriser som nogle af fællesnævnerne,« siger hun.

Ifølge Isabel Bramsen, postdoc i freds- og konfliktforskning på Københavns Universitet, er det et langt sejt træk for demonstranterne, hvis de skal få noget ud af deres protester.

»Lande som Tunesien, Libanon og Sudan har vist, at det er afgørende at blive ved. Selv hvis det lykkes at vælte et regime, er det store strukturelle og kulturelle omvælt-

10 ÅR EFTER DET ARABISKE FORÅR

I december 2010 satte en tunesisk mand ild til sig selv, og det blev gnisten til Det Arabiske Forår. Jyllands-Posten undersøger konsekvenserne for regionen og resten af verden.

GNISTER FRA DET ARABISKE FORÅR

I 2019 oplevede en stribe lande store folkelige protester, hvilket fik flere forskere til at tale om en ny bølge af Det Arabiske Forår.

Algeriet

De folkelige protester slog aldrig igennem i Algeriet under Det Arabiske Forår. Men i begyndelsen af 2019 tog et oprør fart. Hundredtusindvis gik på gaden flere uger i træk for at demonstrere mod den 82-årige præsident Abdelaziz Bouteflikas planer om at genopstille. Bouteflika blev afsat i april 2019. Demonstrationerne mod eliten fortsatte, men døde ud med coronapandemien.

Irak

Irakerne demonstrerede i 2011, men oprøret døde efter nogle måneder. I 2019 brød vreden og frustrationen ud igen. Landets premierminister trak sig i november som følge af protesterne. Oprøret gik i sig selv med coronapandemien og det irakiske styres brutale fremfærd mod demonstranterne.

Libanon

Libanesere demonstrerede flittigt både i 2011 og i 2015, men kulminationen kom først i oktober 2019. Et lovforslag om skat på Whatsapp-telefonsamtaler var dråben. Landets premierminister gik af, men et år efter blev han indsat igen. Coronaen og den store eksplosion i landets hovedstad, Beirut, den 4. august satte en stopper for oprøret.

Sudan

Både i 2011 og 2013 blev landet ramt af folkelige protester, men først i 2018-2019 voksede de sig store og fik verdens opmærksomhed. Landets diktator, Omar al-Bashir, blev afsat af militæret i april 2019. Efter demonstrationer indgik militæret og oprørerne en aftale. Landet befinder sig nu i et forsøg på en mere demokratisk styring.

Kilde: AFP/JP

ninger, der skal til. For at opnå et reelt demokrati skal man blive ved med at holde magthaverne ved ilden og blive ved med at gå på gaden, når det er muligt, og gå i dialog,« siger hun.

En større grad af kynisme

En ting er, at frustrationerne over ringe levevilkår og udemokratiske regimer stadig lever og stadig fører til protester i mange lande. Eksperterne er mere pessimistiske om, at fremtidige oprør kan føre hurtigere forandringer med sig.

»Der er ikke særlig meget håb sådan et sted som Syrien og Yemen. Libyen heller ikke. I Libanon var der meget håb sidste år, men det er også blevet mindre nu efter den store eksplosion i landet,« siger Isabel Bramsen og henviser til ulykken den 4. august i år, hvor et våbendepot i Beirut eksploderede, og over 200 mennesker døde, mens flere end 6.000 blev såret.

Ifølge Morten Valbjørn er der kommet en større grad af kynisme i de undertrykte befolkninger i dag:

»Vi så også denne desillusion før oprøret. Der hersker en følelse af, at det ikke er muligt at skabe forandringer gennem politisk aktivisme, og at det - selv hvis man vælter en præsident - ikke er muligt at skabe forandringer, når det kommer til stykket.«

Det er også vigtigt at huske på, tilføjer han, at regimerne har lært meget af hændelserne under Det Arabiske Forår. De er i dag bedre rustet til at stå imod eventuelle folkelige oprør.

»De blev taget på sengen i 2011, men ligesom aktivisterne har de lært at tilpasse sig og for eksempel også bruge sociale medier som Facebook til at tracke og holde øje med deres modstandere. De er blevet mere brutale,« lyder det fra Morten Valbjørn.

Han skreg af glæde, da Mubarak gik af

INDBLIK WEEKEND, side 12-14

Hossam el-Hamalawy på Tahrir-pladsen i Kairo, få dage efter at Hosni Mubarak gik af. En begivenhed, som fik ham til at skrike af glæde. FOTO: BEN CURTIS/AP

Han skreg af glæde, da Mubarak gik af – nu er han på flugt fra Egyptens nye diktator

For både aktivisten på Tahrirpladsen i Kairo og den danske regering var Det Arabiske Forår begyndelsen til en ny tid. 10 år efter klassificeres næsten alle de lande, hvor oprør fandt sted, som ikke-frie.

MARIE LOUISE ALBERS, International korrespondent | marie.l.albers@jp.dk, JETTE ELBÆK MARESSA, International korrespondent | jette.maressa@jp.dk

Den smukkeste dag i Hossam el-Hamalawys 43-årige liv var den januardag, da han stod på Tahrirpladsen i Kairo og så det forhadte egyptiske politi løbe væk.

»Jeg var sikker på, at det var et spørgsmål om tid, inden der kom virkelig store forandringer.«

To uger senere gik Egyptens præsident, Hosni Mubarak, af:

»Jeg skreg af glæde,« husker Hossam el-Hamalawy.

Siden har han ikke haft meget at glæde sig

over.

Det Arabiske Forår blev ikke indledningen til en ny tid for hverken Egypten eller de andre lande i den arabiske verden, hvor oprørene bredte sig, efter at en tunesisk frugtsælger den 17. december 2010 satte ild til sig selv i protest mod, at myndighederne chikane-rede hans frugtbot.

En pludselig, vild og voldsom protest, som fik Vestens politiske ledere til at gnide sig i øjnene: Drømte de, eller var de vågne? Var den region, hvor diktatorer i årtier havde holdt deres befolkninger i et jerngreb, virkelig ved at ændre sig?

Som Storbritanniens daværende premierminister, David Cameron, har beskrevet det, sad der en generation af ledere med erindring om Berlinmurens fald i 1989 og om den energi og det håb, som fulgte:

»Jeg troede, at det var det rigtige at have samme beslutsomme ståsted som dem, der ville se demokrati, rettigheder og frihed sprede sig,« skriver han i sine erindringer, »For the Record».

Da oprøret havde varet et halvt års tid, kunne udenrigsminister Lene Espersen (K) godt se, at det ikke kun var lutter forårsblomster, som groede i de arabiske haver: I Syrien

var der borgerkrig, situationen i Egypten var anspændt, politisk så det temmelig uafklaret ud i Marokko, og et sted i Tripoli gemte der sig »en gammel, stædig autokrat«, som Lene Espersen omtalte Libyens diktator, Muammar Gaddafi, i en tale til det diplomatiske korps i juni 2011.

Men udenrigsministeren var optimist:

»Det er ikke forbi. Råbet om frihed og demokrati fra millioner af unge arabere vil ikke dø ud,« sagde Lene Espersen.

Efter regeringsskiftet i oktober 2011 satte den radikale Christian Friis Bach sig i udviklingsministerens kontor på fjerde sal i Uden-

TIDSLINJE - DET ARABISKE FORÅR

17. december 2010

Den 26-årige frugtsælger Mohammed Bouazizi sætter ild til sig selv i Sidi Bouzid i Tunesien i protest mod, at myndighederne bliver ved med at chikanere ham og hans frugtbod.

Det bliver gnisten, som får et ulmende bål til at blusse op i vrede mod Zine al-Abidine Ben Alis regime. Oprøret fører til Ben Alis fald den 14. januar 2011.

En demonstration mod præsident Zine al-Abidine Ben Alis regime går gennem Tunis gader i januar 2011. FOTO:NIELS HOUGAARD

Januar 2011

Oprøret breder sig til Algeriet, Yemen og Egypten, hvor demonstranter mødes på Tahrirpladsen i Kairo. Egyptens præsident, Hosni Mubarak, går af den 11. februar 2011.

Februar 2011

Nu er der også uro i Bahrain og Libyen, hvor demonstranter samles i Benghazi for at protestere mod anholdelsen af menneskerettighedsadvokaten Fethi Tarbel. Demonstranter kræver Muammar Gaddafis afgang og løsladelse af politiske fanger.

Marts 2011

Demonstrationer mod Syriens præsident, Bashar al-Assad. De har deres udspring i Dara i det sydlige Syrien, hvor en gruppe børn og unge blev anholdt efter at have skrevet grafitti mod regimet.

Maj 2011

I Marokko mødes demonstranter af et hårdtslående politi, og i juli 2011 gennemføres forfatningsændringer, som begrænser kongens magt.

Oktober 2011

Libyens diktator, Muammar Gaddafi, tages til fange og dræbes, efter at Nato i marts 2011 er gået i krig i Libyen for at forhindre overgreb på civilbefolkningen i Benghazi.

Tunesien afholder første demokratiske valg.

Libyens diktator, Muammar Gaddafi, malet som grafitti på en mur i Benghazi i Libyen. FOTO: NIELS HOUGAARD

November 2011

Egypten afholder valg, som vinder af Det Muslimske Broderskab.

Yemens diktator, Ali Abdullah Saleh, underskriver en aftale om at dele magten. Han går af i februar 2012.

rigsministeriet. Han husker sin rejse til Yemen, da han i september 2012 mødte unge, som boede i telte på Frihedspladsen.

»De talte om demokrati og menneskerettigheder. Der blev forhandlet forfatning. Der var en fantastisk stemning i Sanaá. Jeg var meget optimistisk og positiv,« siger han.

Christian Friis Bach husker også, hvordan Vesten lukkede øjnene, da demonstranter blev skudt, fordi de støttede Egyptens demokratisk valgte præsident Mohamed Mursi fra Det Muslimske Broderskab. Nu regeres Egypten af tidligere forsvarsminister Abdel Fatah al-Sisi, som senere kom til, efter at militæret styrtede Mursi.

Den udvikling kunne Hossam el-Hamalawy ikke forudse, da han stod på Tahrirpladsen i januar 2011. En sætning, som han havde hørt sin far sige utallige gange, gik gennem hans hoved, da han nærmest i døgn drift engagerede sig i revolutionen.

»Egypten fortjener bedre,« sagde hans far. Faderen var økonom og havde alle dage været kritisk over for styret. Hossam el-Hamalawy husker faderens reaktion efter jordskælvet i 1992, da 545 mennesker døde under de kollapsede bygninger. Ikke fordi en egyptisk ingeniør ikke kunne finde ud af at bygge et jordskælvsikkert hus, men fordi korruptionen gjorde, at der var snydt med materialer, forklarer Hossam el-Hamalawy.

Hossam el-Hamalawy ønskede, at faderen havde været i live og oplevet Mubaraks fald.

Amerikansk katterpine

Egyptens 82-årige præsident havde siddet solidt på magten siden 1981. Og han havde

ikke tænkt sig at trække sig frivilligt. USA's nyvalgte præsident, Barack Obama, kunne ikke beslutte sig for, hvordan han skulle reagere over for hans diktatoriske magt. I maj 2010 foreslog Samantha Power, en af hans sikkerhedsrådgivere, at USA skulle protestere mod forlængelsen af undtagelsesloven i Egypten, som reelt gjorde diktaturet lovligt, fordi alle forfatningsmæssige rettigheder blev ophævet. Hun forstod, at der var strategiske hensyn at tage over for Egypten.

»Men standser nogen nogensinde og spørger, om det er en god strategi?«

Spørgsmålet fik Obama til at fundere over, om USA skulle anlægge en anden strategi. Men begivenhederne tog hurtigere fart, end præsidenten kunne følge med.

Tunesiens diktator, Zine al-Abidine Ben Ali, var lige jaget på porten, da Obama den 25. januar 2011 skulle holde sin tale til nationen.

10 ÅR EFTER DET ARABISKE FORÅR

I december 2010 satte en tunesisk mand ild til sig selv, og det blev gnisten til Det Arabiske Forår. Jyllands-Posten undersøger konsekvenserne for regionen og resten af verden.

Der udbrød voldsomme gadekampe på Tahrirpladsen i Kairo i begyndelsen af 2011. Oppositionen forsøgte sig på pladsen, mens tilhængere af Mubarak prøvede at trænge igennem. ARKIVFOTO: JAN DAGØ

Reaktionerne var stærke blandt de protesterende på Tahrir-pladsen, da Egyptens præsident, Mubarak, annoncerede, at han ikke ville træde tilbage. ARKIVFOTO: JAN DAGØ

De folkelige protester havde bredt sig til hele regionen. Obama ræsonnerede, at der ingen garanti var for et lykkeligt udfald, og nøjedes i sin tale med at konstatere, at »USA står bag det tunesiske folk og støtter alle menneskers stræben mod demokrati«.

Samme dag, som Obama holdt talen, gik Hossam el-Hamalawy og sammen med ham omkring 50.000 egyptere til Tahrirpladsen og krævede en ende på undtagelsesloven.

Danmarks statsminister Lars Løkke Rasmussen (V) fulgte med på tv, mens han sad i det kongebålt indrettede Kongeværelse i Københavns Lufthavn og ventede på at boardet forsvarrets lille Challenger-fly, som skulle bringe ham til økonomisk topmøde i Davos. Han mærkede en varm glæde brede sig i kroppen og huskede sommeren 1989, da unge østeuropæere gav ham et forvarsel om, at et tøbrud var på vej. I Davos var stemningen euforisk, skriver Løkke Rasmussen i sine erindringer, »Om de fleste og det meste«.

»Nu bliver Mellemøsten demokratiseret,« lød det fra John Kerry, som senere blev udenrigsminister i USA.

Helt så enkelt så det ikke ud for USA's siddende præsident:

»Den amerikanske regering sad pludselig fanget mellem en undertrykkende, men pålidelig allieret og en befolkning, der krævede forandring og højlydt gav udtryk for de demokratiske bestræbelser, som vi hævdede at repræsentere,« skriver Obama.

En fredelig overgang

En uge tidligere havde han talt med Mubarak og forsigtigt antydte muligheden for, at pro-

testerne ville brede sig fra Tunesien til hans eget land.

»Egypten er ikke Tunesien,« lød det affærdigende fra Mubarak, som forsikrede USA's præsident om, at enhver demonstration mod hans regering hurtigt ville dø ud.

Mubarak tog fejl og satte Obama i en katterpine. Uanset hvor stor en sympati han måtte have med demonstranterne, så gjaldt det om at holde hovedet koldt. Den nøgterne analyse i Washington var, at hvis Mubarak trådte tilbage og skabte et magttomrum, var det ikke demonstranterne på Tahrirpladsen, som kom til at fylde det ud. Obamas tanker gik mod militæret og Det Muslimske Broderskab.

USA's præsident gik i gang med at overtale Mubarak til at tilslutte sig reformer, ophæve undtagelsesloven, genskabe politisk frihed og pressefrihed og sætte en dato for et nationalt valg.

»Det siger sig selv, at det at prøve at overtale en aldrende, trængt despot til at ride mod solnedgangen, selv om det var i hans egen interesse, ville blive en delikat affære,« konstaterer Barack Obama, som måtte træde vande, mens hans udsending forhandlede i Kairo. På den ene side pressede Israel på, for at USA aktivt støttede Mubarak som garant for fred og stabilitet og Saudi-Arabien kong Abdullah, som frygtede, at hans familiemonarki ville blive truet, hvis demonstrationerne fik lov at fortsætte. På den anden ville pressekorpsen i Washington gerne have svar på, hvorfor USA ikke utvetydigt stillede sig på demonstranternes side.

Da Mubarak i en tv-transmitteret tale meddelte, at han ikke ville genopstille, ➡

DET ARABISKE FORÅR: 10 ÅR EFTER

➔ men derudover ikke lovede noget som helst, ringede Obama til Kairo og foreslog Mubarak, at han allerede nu trak sig og sikrede en fredelig overgang til et nyt styre. Et forslag, som mildest talt ikke faldt i god jord hos den egyptiske præsident.

»Stik mod, hvad mange i den arabiske verden (og ikke så få amerikanske journalister) troede, så er USA ikke en prægtig dukkefører, der lunefuldt trækker i trådene til de lande, som de gør forretninger med. Selv regeringer, der er afhængige af vores militære og økonomiske hjælp, tænker først og fremmest på deres egen overlevelse, og Mubarak-regimet var ingen undtagelse,« mener Barack Obama.

»Statist i et fransk realityshow«

Knap en uge efter, at Mubarak gik af, bredte oprøret sig til Libyen. Gaddafi lagde ikke fingrene imellem, men beordrede sikkerhedsstyrkerne til at skyde mod de demonstranter, som protesterede mod anholdelsen af en menneskerettighedsadvokat.

I Élysée-paladset i Paris øjnede Frankrigs præsident, Nicolas Sarkozy, muligheden for et comeback på den historiske arena. Begyndelsen på Det Arabiske Forår havde ikke været nogen stjernestund for Frankrig, som støttede den tunesiske diktator, Ben Ali, helt op til hans afgang. Først 10 dage efter diktatorens flugt erkendte Sarkozy, at han havde undervurderet oprøret.

Frankrig drev på for at gå i krig med Libyen, og det i en grad, så Lars Løkke Rasmussen spurgte sig selv, om han var med til at skrive verdenshistorie eller var »statist i et fransk realityshow«, da Sarkozy på et topmøde i Paris afbrød talerrækken for at meddele, at det første franske Mirage-fly lige var trængt ind i det libyske luftrum.

I dag konstaterer Lars Løkke Rasmussen, at svaret er et både-og:

»Selvfølgelig skulle verdenssamfundet prøve at gribe Det Arabiske Forår, men det var for ukoordineret og utilstrækkeligt gen-

MAROKKO

2011: Protesterne begyndte i februar, da befolkningen krævede, at kong Mohammeds magt skulle reduceres. Det førte til en folkeafstemning om forfatningsændringer, som blev vedtaget og udhulede kongens magt.

Nu: Klassificeres som et delvist frit land, hvor mange civile rettigheder i praksis er underlagt restriktioner.

ALGERIET

2010: Demonstrationerne mod dårlige boligvilkår blev indledt i december og førte til, at mindst 1.100 mennesker blev arresteret. I februar fjernede præsident Abdelaziz Bouteflika den omstridte undtagelseslov og lovede reformer.

Nu: Ikke-frit. Styres fortsat af en elite fra militæret og det regerende parti. Der var igen oprør i 2019, som førte til Bouteflikas fald, men oppositionsledere er idømt fængselsstraffe.

LIBYEN

2011: Oprøret, der begyndte den 15. februar, udviklede sig til en decideret borgerkrig mellem oprørere og tilhængere af daværende leder Muammar Gaddafi. Den Arabiske Liga gav sin støtte til, at FN's Sikkerhedsråd og Nato gik ind i kampene for at beskytte civilbefolkningen. Også soldater fra Danmark deltog. Den 20. september blev Gaddafi fanget og dræbt i sin hjemby, Sirte.

Nu: Ikke-frit og reelt uden styre, fordi rivaliserende militser strides om magten.

TUNESIEN

2010: Her sprang gnisterne, som satte Det Arabiske Forår i gang, da frugthandleren Muhammed Bouazizi den 17. december satte ild til sig selv i protest mod myndighederne. Demonstrationerne spredte sig til hovedstaden, Tu-

nis, og den 14. januar 2011 blev præsident Zine el-Abidine Ben Ali tvunget til at flygte ud af landet. Den 23. oktober gennemførte Tunesien sit første frie valg, som blev vundet af islamisterne.

Nu: Har status af frit land, fordi borgerne siden regimets fald har haft politiske og civile rettigheder. Men de er ifølge Freedom House under pres, særligt når det gælder kvinders rettigheder og retfærdig rettergang. Ifølge Human Rights Watch er der gentagne forsøg på at begrænse ytringsfriheden.

EGYPTEN

2011: Efter 18 dages demonstrationer blev præsident Hosni Mubarak tvunget til at træde tilbage den 11. februar. Et militærråd blev etableret til at overvåge processen frem mod frie valg, som blev vundet af Det Muslimske Broderskab. Præsident Mohamed Mursi blev siden afsat af militæret.

Nu: Ikke-frit. Præsident Abdel Fattah al-Sisi styrer Egypten med hård hånd. Modstandere af regimet forfølges hårdt. Der er hverken pressefrihed eller ytringsfrihed, og de undtagelseslove, som demonstranterne protesterede mod, er igen en realitet.

JORDAN

2011: Demonstrationerne begyndte i januar med et krav om premierministerens afgang, og i februar afskedigede kong Abdullah regeringen. Kongen forsøgte at dæmpe demonstrationerne ved at love demokratiske reformer, og i oktober udnævnte kongen igen en ny regering.

Nu: Delvist frit. Kongen sidder fortsat solidt på magten, parlamentet har i praksis begrænset magt. Både medier og ngo'ere er underlagt strenge love, og retssystemet er ikke uafhængigt.

SYRIEN

2011: Kampene begyndte den 15. marts i byen Dera'a, og oprøret mod præsident Bashar al-Assads regime spredte sig til hele landet. Siden har landet ligget i borgerkrig og lagt jord til Islamisk Stat, mens tusindvis er flygtet. I 2019 blev IS slået tilbage af kurdisk ledede militser.

Nu: Ikke-frit. Freedom House beskriver Syrien som et af verdens mest repressive regimer, hvor der slås hårdt ned på enhver form for opposition.

YEMEN

2011: Demonstranter krævede i midten af januar forfatningsændringer, men deres krav ændrede sig, og de ville have præsident Ali Abdullah Saleh fjernet. Det skete i november, men Yemen har siden været præget af borgerkrig, som Saudi-Arabien har intervenseret i.

Nu: Ikke-frit. Landet er fortsat præget af konflikter, som involverer flere lande i regionen. Normal politisk aktivitet er de facto sat ud af kraft. FN har for nylig advaret om, at Yemen står over for den værste sultkatastrofe, som verden har oplevet i årtier.

BAHRAIN

2011: Den 17. februar fjernede sikkerhedspolitiet med vold demonstranterne fra Perlepladsen i Manama. Derefter eskalerede uroen, men demonstranterne blev holdt nede med hjælp af soldater fra Saudi-Arabien. Læger og sygeplejersker blev anklaget for at behandle sårede demonstranter, og adskillige menneskerettighedsaktivister er blev fængslet.

Nu: Ikke-frit. Det sunni-ledede monarki har systematisk slået ned på opposition, politiske og civile rettigheder.

Kilde: Freedom House og Human Rights Watch

nemtænkt. Og ikke mindst var det for lidt vedholdende,« skriver han.

Christian Friis Bach mener, at oprøret blev fejltolket af Vesten:

»Vi var demokratiforblindede og læste det, som om det handlede om demokrati og ytringsfrihed. For den tunesiske frugtsælger handlede det om arbejdspladser, indkomst og en stigende ulighed. Vi svigtede ved ikke at ændre deres livsbetingelser og vilkår,« siger han.

Ifølge den demokratiske vagthund Freedom House udgør kun Israel, Kuwait, Libanon, Marokko, Jordan og Tunesien undtagelsen fra billedet af en region, hvor alle lande klassificeres som ikke-frie. I Syrien er krigen ikke forbi, og i Libyen strides flere fraktioner om magten.

Hossam el-Hamalawy bor ikke længere i Egypten.

»Det var et spørgsmål om tid, før de ville tage mig,« siger han over zoom-forbindelsen fra eksilet i Berlin.

Han regner ikke med at kunne vende tilbage hverken nu eller i nærmeste fremtid, men har ikke opgivet håbet. Utilfredsheden er ikke gået bort, den er blot undertrykt af nye love, som gør det umuligt at ytre sig frit i Egypten.

Hans råd til Vesten er ikke at opgive troen, men at støtte de bevægelser, som ønsker forandring, men også at erkende sin egen rolle og reflektere over egne interesser:

»I viser de gode hensigter, men vil reelt ikke gøre noget. I er glade for græsrodsbevægelser og vil gerne vise, at det går kvinderne bedre. Men hvad gør I, hvis de samme kvinder kommer hertil og vil konkurrere på jeres vilkår?« spørger han og opfordrer kraftigt til ikke at tro på, at brutale diktatorer og deres regimer kan springe ud som humanistiske lam:

»Tænk, hvis Danmark havde været i dialog med Gestapo og stukket dem en håndbog i menneskerettigheder,« siger Hossam el-Hamalawy.